

כח. הנביאים תמהו על אפשרות תחיית המתים מצד הטבע אך לא מצד הנפש

ואומר במענה השאלה הראשונה, שדברי הנביאים ולשון הספרים אמנם באו מספרים טבע המציאות הנהוגה, וידוע שטבע זו המציאות הוא התחבר נקבות בעלי חיים וזכריהם והולידם הדומה, וצמיחת הנולד מעט מעט עד שימות האיש ההוא, ואין מן הטבע שישוב האיש ההוא ויתהווה שנית אחר מותו, אבל בטבע כי כשימותו בעלי חיים לא ישובו לעולם האנשים ההם, אבל יכלו ויתכו מעט מעט עד שישובו אל היסודות ואל החומר הראשון במין מן החזרה, לא יישאר עמו חלק מוגבל נרמז אליו שנאמר בו: זה היה כך וכך!

ושהאדם לבדו נדבק בו השפע האלוהי, והוא חייב שיהיה בו דבר עומד, לא יאבד ולא יפסד, אמנם גוף האדם יאבד כשאר אישי בעלי חיים כולם, הוורו על זה גם כן ראיות עיוניות אצל מי שנחלץ לחקור על אלו הדברים העמוקים, רצוני לומר, השאר הדבר ממה שמגיע לאדם, וזהו הדבר אשר בטבע, והוא אשר קראוהו ספרי הנבואה "נפש" או "רוח" בשיתוף השם, ואבדת הגוף ושובו למה שהורכב ממנו המין ההוא מן החזרה, כמו שבא בפסוק (קהלת יב, ז): "וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרַיִם עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה", זהו אשר בטבע. וכפי העניין ההוא באו הפסוקים ההם כולם, ואין הפרש בין אמרו (איוב יד, ד): "אִם יָמוּת גְּבֹר הִיחִיָּה?", ובין אמרו (במדבר כ, ז): "הֲמֵן הִסְלַע הַזֶּה נּוֹצֵיָא לְכֶם מֵיִם?", שאין זה בטבע – אבל נמנע בו, אלא שכבר יצאו המים מן הסלע במופת. וכן תחיית המתים אמנם היא מן המופתים. ואין הפרש בין (ירמיהו יג, כג) "הִיִּהְפֹךְ כּוֹשֵׁי עוֹרוֹ" ובין אמרו (תהלים פח, יא) "הֲלִמְתִּים תַּעֲשֶׂה פֶלֶא", וכבר נהפך מראה היד הטהורה ללבן (הרי שהפך כושי עורו, אך על דרך הנס). ואילו יאמר אומר שאי אפשר שיתנועע הדומם, היה אומר אמת – לפי מה שבטבע. ולא יכזב זה המאמר שוב המטה נחש, אחר שהוא מופת. כן כל מה שתמצאהו מהרחקת שוב המתים, הוא על מה שבטבע, ואין זה סותר שוב המתים כשירצה ה' בשובם.

הנה כבר התבאר לך ענייני הפסוקים כולם על מה שאפשר מן האמת, ואינך צריך לפרש פסוק מהם בפירושים ההם המגונים הרחוקים לקבלם, אשר יחזקו טענות מכחיש תחיית המתים ויאמצו מאמרו.

כט. שתי סיבות להכחשת הנס

ודע שהכחשת שוב הנפש לגוף, לא תמלט מאחת משתי סיבות:
א. אם שיכחישנו המכחיש להיות עניין בלתי טבעי, ותתחייב לפי זאת הסיבה שיכחיש הנפלאות כולם להיותם בלתי טבעיים;

מסלול 1: יום ה לפרשת ויקרא (פקודי)

מסלול 2: יום ב לפרשת ויקרא (פקודי)

ב. או שיכחישנו מפני שלא זכר בפסוק ולא באת בו ההגדה האמיתית כמו שבא במופתים.

ואנחנו כבר ביארנו שבאו פסוקים ואם הם מעטים, יורו על שוב המתים.

ל. הקריטריון לפירוש פסוקים כמשל

ואם יאמר אומר: אנחנו נפרש הפסוקים ההם כמו שפירשנו זולתם! נאמר לו: המביא לך לפרשה הוא להיות שוב המתים לחיים בלתי טבע, ותפרש אלו הפסוקים עד שישכימו לעניינים הטבעיים, וכבר ביארנו ב"מורה הנבוכים" בדברינו בחידוש העולם, שעם אמונת חידוש העולם יתחייב בהכרח שיהיו המופתים כולם אפשריים⁴², ולזה תהיה גם כן תחיית המתים אפשרית. וכל "אפשר" (=דבר שהוא אפשרי במציאות) - כשתבוא בו הגדת הנביא נאמין ולא נצטרך לפרשו ולא נוציאהו מפשרו⁴³.

ואמנם נצטרך לפרש (כמשל, את) הדבר שפשרו נמנע (=סותר את השכל), כהגשמת ה', אבל "האפשר" - יעמוד כאשר הוא. ומי אשר ישתדל ויפרש תחיית המתים עד שלא יהיה שם שוב הנפש לגוף - אמנם יעשה זה בהאמינו שהוא נמנע מצד השכל, לא ממנהג הטבע. וכן יתחייב בשאר הנפלאות בהכרח. וכל זה (=הנסיים) אמנם יהיה נמנע לגמרי (=אינו אפשרי) לפי אמונת קדמות העולם (=ע"פ דעת אריסטו), ומאמין הקדמות -

הערות - ילמד ענוים דרכו

42 מו"נ ב,כה: "אמונת הקדמות - באופן שרואה אותה אריסטו, שהיא על דרך החיוב ושום טבע אינו משתנה ודבר אינו יוצא מהרגלו - הורסת את התורה מעיקרה, ומכחישה בהכרח כל נס, ומבטלת כל מה שמבטיחה התורה או מאיימת בו... דע שעם האמונה בחידוש העולם נעשים הנסים כולם אפשריים..."

43 מו"נ ב,כה: "דע, שהימנעותנו מלדגול בקדמות העולם (ע"פ דעת אריסטו) אינה בגלל הכתוב בתורה שהעולם מחודש. כי אין הכתובים המצביעים על חידוש העולם מרובים מן הכתובים המצביעים על היות האלוה גוף, וגם אין שערי הפירוש בעניין חידוש העולם נעולים בפנינו ולא נמנעים ממנו, אלא היינו יכולים לפרש כפי שעשינו לגבי שלילת הגשמות. ואולי היה זה הרבה יותר קל והיתה לנו יכולת גדולה יותר לפרש את הכתובים ההם ולהוכיח את קדמות העולם, כפי שפירשנו כתובים ושללנו את היותו יתעלה גוף. אלא שתי סיבות גרמו לנו לא לעשות זאת ולא להאמין בזאת: האחת, שהיות האלוה לא גוף הוכח הוכחה מופתית, ולכן התחייב בהכרח לפרש את כל מה שפשרו עומד בסתירה להוכחה המופתית, וידוע שיש לו בהכרח פירוש; ואילו קדמות העולם לא הוכחה הוכחה מופתית. ולא ראוי אפוא לדחות את הכתובים ולפרשם על סמך העדפת דעה אשר אפשר להעדיף את הפְּקָה בכל מיני העדפות. זאת סיבה אחת... אם מאמינים בקדמות לפי הדעה השנייה שהבהרנו והיא לדעת אפלטון... אפשר לפרש את הכתובים על פי דעה זאת; ויש פסקאות מסופקות רבות בתורה ובזולתה שניתן להיתלות בהן או אפילו להביא ראיות מהן לדעה זאת. ואולם אין הכרח שביא אותנו להחזיק בדעה הזאת, אלא אם כן היא היתה מוכחת הוכחה מופתית. אולם באשר לא הוכחה הוכחה מופתית, אין אנו נוטים אל דעה זאת ואין אנו שועים כלל אל אותה דעה אחרת, אלא מפרשים את הכתובים כפשטיהם ואומרים שהתורה מודיעה לנו דבר שאין כוחנו מגיע להשיגו..."

מסלול 1: יום ה לפרשת ויקרא (פקודי)

מסלול 2: יום ב לפרשת ויקרא (פקודי)

אינו מעדת משה ואברהם עליהם השלום, כמו שבארנו ב"מורה הנבוכים"⁴⁴. ומסיבת אלו השורשים האמנו תחיית המתים על פשוטה, ושמונה מפינות התורה, ואמרנו שאין ראוי לפרש שני הפסוקים המגולים המורים עליה ראייה ברורה, אשר לא יסבלו פירוש.

שאלות מנחות:

- ✦ האם למי שמאמין בחידוש העולם על ידי אלוה, הנסים הם דבר הנוגד את השכל או אפשרי בשכל?
- ✦ מה ההבדל בין דבר שקיומו סותר את השכל לדבר שקיומו אינו נסתר בשכל אך השכל אינו יכול להסביר כיצד הוא קרה?
- ✦ מדוע כל עוד אין סתירה לשכל, יש לפרש את הפסוקים כפשוטם?

הערות - ילמד ענויים דרכו

44 מו"נ ב, יג: "דעת כל המאמינים בתורת משה רבנו עליו השלום, היא שאת העולם כולו, דהיינו, כל נמצא זולת האל יתעלה, הביא האל יתעלה לידי מציאות לאחר ההעדר הגמור והמוחלט... והיא ללא ספק עיקר (מעיקרי) תורת משה רבנו עליו השלום. והוא שני לעיקר הייחוד. אל יעלה בדעתך דבר אחר. ואברהם אבינו עליו השלום החל מפרסם דעה זאת אשר העיון הביאו אליה, ולכן קרא 'בשם ה' אל עולם". ועיין הל' תשובה ג, ז; הקדמת הרמב"ם לחלק, היסוד הרביעי, בפרט מה שהוסיף אחר כתיבת המורה.

מסלול 1: יום ה לפרשת ויקרא (פקודי)

מסלול 2: יום ב לפרשת ויקרא (פקודי)